

Durmuş Hocaođlu

Sofistikasyon, Bir Devletin Tepesindeki Adamın Devleti Soymasına Benzer; Onun için, Ciddiye Alınmalıdır

Yeniçağ., “Analiz”., 11 Temmuz 2008, Cuma., s.06
“Analiz” Sıra No: 673; 2008-064; Temmuz-03

YENİÇAĞ

Sofistler’in çok kişinin âsâbını bozan münâzara anlayışları ve usûllerinin, zamanla, “sofizm”in de “sofistikasyon”un da menfî bir mânâ taşıyan bir ıstılah olmasına sebebiyet verdiğini, ancak, beri yandan, yine aynı filozofların diğer bâzı özelliklerinin, aynı ıstılahların tam aksine müsbet mânâ da kazanmasına yol açtığını söylemiştik. İmdi: Evet, vâkıa bu adamlar bir bakımdan baş belâsı gibi idiler ama diğer bakımdan da, *her ne olursa olsun*, ciddiye alınmaları lâzım gelmekte idi; her ne olursa olsun, sahtekârlık, lâfazanlık, demagoji yapmakta olsalar da; ve bunları yapmayan da değillerdi, ama hakîkaten çok müessîrâne yapıyorlardı. Tıpkı řu gibi: Hırsızlık ahlâksızlıktır, her türü ile, ama hırsızlık var, hırsızlık var; bir mahalle bakkalını soymak başka birşey – tamâmen gerçek bir olaydan mülhem *The Great Train Robbery* (Büyük Tren Soygunu) filmindeki gibi – filminde anlatıldığı gibi, meselâ, Amerikan Federal Rezerv Bankası’nı soymak başka birşey; tabiatıyla, bir devletin tam tepesine geçip devleti külliye soymak da daha daha başka birşey ve işte Sofistler de bunun gibi birşey. Yâni “*ince zenaat*” adamları.

Şimdi, bu noktada, Eflâtûn’un Sofistler diyalogunda onlar hakkındaki hükmüne bir göz atalım:^[*]

...sofist bize, önce yararı için zengin delikanlılar peşinde koşan bir avcı, sonra ruhla ilgili bilimlerde toptancı tüccar olarak göründü. Onun üçüncü cephesi, adı geçen bilimlerde perakendecilik; dördüncü cephesi de, aynı bilimlerde, hem yapıcı hem satıcı olmaktadır. Tartışmayı sanat edinen bir insan olduğundan, beşinci işinin adı, dövüş sanatında söz pehlivanlığıdır. Altıncı olarak da, bilime engel olan şeylerden ruhu temizlemeyi üzerine almaktadır. Karşımıza böyle birçok bilimle çıkan bir adamı, biz nasıl bir tek adla tanımlayabiliriz? Bütün bu bilimlerin toplandığı merkezi bilmeyince, ona bir sürü ad takmak zorunda kalmıyacak mıyız?

Sofistin bir tartışmacı olduğunu daha önce söylemiştik. Tartıştığı konuların çok çeşitli olduğunu da biliyoruz. Sofist denen kimseler, tanrılık işler, oluşla veya varlıkla ilgili şeyler, kanunlar ve bütün devlet işleri üzerinde tartışmacı yetiştirmeyi üstlenmişlerdir. Her sanat ehli için, o sanat üzerindeki tartışmalarda ileri sürülecek kanıtları öğreten kitaplar yazmışlardır. Görünüşe bakılırsa, hiçbir konu sofistin elinden kurtulmamaktadır. Oysa, bir insanın her şeyi bilmesi mümkün değildir. Öyleyse nasıl olur da, bilmiyen bilen çürüterek, akla uygun bir şey söyleyebilir? Bu adamlar, bu gücü nereden alıyorlar? Herkesten bilgili olduklarına, başkalarını nasıl inandırıyorlar? Tartışmalarda

haklı çıkmasalar, kim gelir de onlara para verir? Kim bu sanatta yetişmek arzusunu gösterir?

Demek ki bunlar, her şeyi bilmedikleri halde, başkalarına bilir görünmektedir. İnsan her şeyi bilemeyeceğine göre, onların bildiği, bilimin kendisi değil, uydurma bir görünüşüdür. Bir kimsenin her şeyi bildiğini ve bunu bir anda başkasına öğreteceğini söylemesi, bir oyundan başka bir şey değildir. Oyunun ise, taklitten daha bilgincesi, daha ince bir şekli yoktur. **Bir tek sanatla her şeyi bildiğini söyleyen adam, ancak gerçeklerin taklidini yapabilir.**

Yâni Eflâtûn'a göre, Sofistler uçan-kaçan herşey hakkında herkesle atışıp-tartışıp duruyorlar, ama ilimde derinlikleri yok; sâdece taklitçi. Aslında pek de değiller, ama öyle olduklarını farzedelim, fakat o takdirde neden onlarla uğraşmak zorunda kalıyor koca Eflâtûn? Demek ki bu san'atı – artık buna da bir tür *san'at* diyebiliriz - yine de iyi beceriyorlar ve bu da ciddiye alınmalarını icbâr ediyor: Tıpkı bir devletin tepesindeki adamın devleti soymasını ciddiye almanın gerekliliği gibi diyelim; o da bir soygun, ama tam bir sofistikasyon, yâni *ince iş*.

Hulâsa, Sofistikasyon, bu şekliyle, bir devletin tepesindeki adamın devleti soymasına benzer; onun için, ciddiye alınmalıdır. Ama yine de bunun bir metafor olduğunu unutmamalıyız, yoksa, Sofistler'in hakkını yemeyelim: Onlar devleti soymak gibi bir denâeti irtikâb etmediler.

Şimdi de gelelim mes'elenin başka bir veçhesine:...

[*] Platon, "Sofistes" [Fatma Paksüt., *Platon ve Platon Sonrası*, Kültür ve Turizm Bk. Yy., Ank., 1982, s.294-295]

